

نوشته‌ای که می‌خوانید متن فصلی از کتاب راهنمای پژوهش‌های علوم انسانی با کمک اینترنت است که ترجمه کامل آن به زودی منتشر و در اختیار اساتید و دانشجویان رشته‌های مربوط و علاقه‌مندان عمومی گذاشته خواهد شد.

چرا در دسر استفاده از اینترنت؟

برای استفاده نکردن از اینترنت به عنوان یک منبع پژوهشی به راحتی می‌توان دلایلی برشمرد. اینترنت حاوی مسائل سیاسی مشوق نفرت‌ورزی، هرزه‌نگاری از کودکان، و هرزه‌درایی‌ها و هذیان‌های افراد تنهایی است که کار بهتری جز این ندارند که سرخوردگی‌ها و ناکامی‌های خود را روی شبکه خالی کنند. افراد کهنه‌پرست و شوریده‌حال، این شبکه جهان‌گستر را زیر سیل صفحات بی‌ارزش وب و یاهو‌سرایی‌های سرگیجه‌آور گرفته‌اند. با این احوال کاربرد اینترنت بی‌نهایت نوسان دارد. حتی اگر اطلاعات سودمندی هم در اینترنت وجود داشته باشد باید زمان خیلی زیادی را صرف هموار کردن راه سنگلاخی کنید که شمارا از دل این اقیانوس مطالب بی‌ارزش به آن اطلاعات می‌رساند. به دشواری می‌توان گفت اسنادی که از اینترنت بیرون کشیده‌اید اعتبار دارند یا نه، آیا حاصل کار کارشناسی اندیشه‌ورز و خردمندند که شکیبیا، سختکوش و مهربان بوده است یا اثر قلم کسی که بمراتب کمتر از خود شما درباره آن موضوع اطلاع داشته است.

با همه این احوال خطاست اگر اجازه دهیم حجم مهملائی که در اینترنت هست وجه مشخصه آن یا عامل تعریف‌کننده آن برای ما باشد. بهتر است اینترنت را یک کتابخانه در هم ببریم و بنابراین بی‌استفاده تصور نکنیم بلکه آن را مقوله‌ای همچون «مطالب چاپی» بدانیم. مطالب چاپی تنها شامل کتاب و روزنامه نمی‌شود بلکه پاکت شیر، محموله‌های پستی تبلیغاتی، برجسب‌هایی که روی باجه‌های تلفن می‌چسبانند و لفاف شکلات نیز جزو آن است. این واقعیت که خروارها مطلب چاپی وجود دارد

که برای یک پژوهشگر فاقد هرگونه ارزشی است سبب نمی‌شود ما همه مطالب چاپی را نامربوط بدانیم و به کناری نهمیم. در عین حال بین اینترنت و مطالب چاپی تفاوت مهمی هم وجود دارد. تشخیص یک نوع مطلب چاپی از نوع دیگر مثلاً تشخیص روزنامه از پاکت سیگار کار سهل و ساده‌ای است. اما در جریان پژوهش، جدا کردن و کنار گذاشتن چیزی که در اینترنت هم ارزش یک پاکت سیگار یا زیر لیوانی خیسی است که آدم مستی یا خط خرچنگ قورباغه روی آن چیزهایی نوشته است هر چند می‌تواند کمی دشوارتر باشد ولی به هر حال عملی است.

به جای اینکه اینترنت را به عنوان یک منبع جدی پژوهشی قلم بگیریم باید مجموعه مهارت‌های پژوهشی جدیدی را در خود پرورش دهیم که با آنها می‌توان چالش‌های مطرح شده از سوی اینترنت را برطرف ساخت. باید برخی ارزش‌های سنتی پژوهش مانند شک و بدبینی، انعطاف‌پذیری و سختگیری را از نوزنده و تقویت کنیم و همزمان رویکردهای تازه‌ای در قبال روند پژوهش اتخاذ کنیم که به ما امکان استفاده بهینه از این منبع جدید را بدهد. در حال حاضر حجم فزاینده‌ای از اطلاعاتی که به وسیله و درباره جامعه بشری تولید می‌شود روی اینترنت عرضه می‌گردد. همانگونه که فیل آگر نوشته است «اینترنت یک واقعیت سیبرنتیکی جداگانه نیست. اینترنت دستگاه عصبی جدیدی برای جهان فیزیکی است» (Agre, 1996a). دانشمندان علوم اجتماعی و بالاتر از همه آنها که با شناخت جنبه‌های مختلف رفتار جمعی بشر سروکار دارند حتی نمی‌توانند تصور چشم‌پوشی از اینترنت به عنوان یک منبع پژوهشی را کنند.

پژوهش و اینترنت

نوشته Nail O'Dochamigh

ترجمه علیرضا طیب

منبع: The Internet Research Hand-

book, 2002

انبوهی کمرشکن اطلاعات

انبوهی کمرشکن اطلاعات اصطلاحی است که بویژه اهالی جهان کسب و کار بسیار به کار می‌برند. حجم فزاینده اطلاعات برای فعالان اقتصادی که سعی دارند تصمیمات اصلی خود را بر اساس کامل‌ترین اطلاعات ممکن بگیرند مشکلاتی بسیار فوری پیش می‌آورد. امروزه داشتن اطلاعات جامع و مانع درباره یک موضوع بمراتب دشوارتر از زمانی است که هنوز اینترنت پیدا نشده بود. این مسئله برای پژوهشگران هم پیامدهای مهمی دارد. امروزه در مقایسه با چند سال پیش بمراتب غیرواقع‌بینانه‌تر است که هدف خودمان را اتخاذ و بیکردی «جامع و مانع» در قبال پژوهشی که در دست داریم قرار دهیم و بخواهیم به هر چیزی که با پژوهش ما ارتباط دارد نگاه کنیم. تعیین مرزهایی روشن برای پژوهش خودمان و نادیده گرفتن بی‌رحمانه مطالبی که فراتر از آن مرزها قرار می‌گیرد حتی اهمیت بیشتری دارد. اما این محدود ساختن دایره توجه هم خطرات خود را دارد و خطاست اگر بخواهیم در برابر انبوهی کمرشکن اطلاعات با محدود ساختن مفرط دایره توجه مان از خود واکنش نشان دهیم.

خرده تخصص‌یابی

فاجعه وقتی است که پژوهشگر بخواهد مشکل انبوهی کمرشکن اطلاعات را با محدود ساختن مفرط حوزه تحقیق خود حل کند تا بدین ترتیب در یک حوزه که تنها برای شمار اندکی از متخصصان جالب توجه است هر چه جامع‌تر و کارشناس‌تر باشد.

مسلماً این گرایش همواره در پژوهش‌های دانشگاهی وجود داشته و موجب رواج این کنایه قدیمی شده است که کارشناس کسی است که مطالب هر چه بیشتری را درباره مسائل هر چه کمتری، و در نهایت همه چیز را درباره هیچ چیز می‌داند. این گرایشی است که اینترنت می‌تواند بر شتاب آن به شکل بارزی بیفزاید. ون آلستاین و

برینجولفسون در سال ۱۹۹۷ در مقاله‌ای با عنوان «جوامع الکترونیک: دهکده جهانی یا کشورهای کوچک بالکان مانند در دنیای سیبر تیک؟» به تقویت استعداد خرد شدن یا «بالکان مانند شدن» پژوهش در اثر اینترنت اشاره کرده‌اند. اولاً اینترنت امکان تماس‌های جاری بیشتری را بین متخصصان موجود در گردهاگرد جهان فراهم می‌سازد. اینترنت با فراهم ساختن زمینه کناره‌جویی دانشگاهیان از مردمی که در پیرامون آنها حضور فیزیکی دارند ولی با موضوعات دیگری درگیرند به آنان اجازه می‌دهد تا هر چه بیشتر در تخصص خویش غرق شوند و بدین ترتیب از میزان تماس دانشگاهیان با موضوعات حوزه‌های تخصص دیگرانی که گردهاگرد آنها حضور دارند می‌کاهد. دانشکده‌ها به مدد اینترنت می‌توانند پیوندهای محکم‌تری با دانشکده‌های هم رشته خود در دیگر دانشگاه‌ها برقرار سازند. امروزه دانشکده‌ها خیلی راحت‌تر از گذشته می‌توانند در طرح‌های پژوهشی مشترکی که در مؤسسات مختلف و متعدد اجرا می‌شود مشارکت نمایند. تضعیف پیوندهای دانشگاهیان و دانشکده با دیگر موضوعاتی که در دانشگاه محل استقرارشان وجود دارد می‌تواند برای آینده دانشگاه‌ها به عنوان نهادهایی منسجم پیامدهای مهمی داشته باشد (Agre, 2000 b). دانشگاه‌ها همواره نه تنها به عنوان مؤسساتی که با اندیشه و فکر سروکار دارند بلکه همچنین به عنوان کانون‌هایی برای تماس مستمر طیف گسترده‌ای از متخصصان رشته‌های علمی حائز اهمیت بوده‌اند. دانشگاه محیطی است که افراد در آن می‌توانند از دیگر رشته‌های علمی اندیشه‌هایی بگیرند و با آنها حوزه تخصصی خودشان را غنی سازند. این یکی از جنبه‌های دانشگاه است که اگر محیط دانشگاه هر چه «مجازی»‌تر شود می‌تواند لطمه ببیند.

با گسترش و تقویت شبکه‌های تخصصی بین‌المللی در اثر استفاده از اینترنت، در درازمدت این خطر وجود دارد که کانون توجه و علائق پژوهشگران به شکل بارزی محدود شود.

○ اینترنت در درجه

نخست چیزی جز این واقعیت ساده نیست که رایانه‌ای که شما پشت آن نشسته‌اید به میلیون‌ها رایانه در گردهاگرد جهان متصل است و روی بسیاری از آنها افرادی اطلاعات خود را عرضه کرده‌اند.

پایان یافتن حاشیه‌نشینی

حقیقت که مقولاتی مانند «حقوق» یا «حکومت» یا «سیاست» که ما ثابت می‌انگاریم بسته به هر کشور می‌تواند معانی بسیار متفاوت و مرزهای بسیار مختلفی داشته باشد کاملاً تکان دهنده است. اینترنت به روشنی آشکار می‌سازد که نظام‌های دانشگاهی مختلف تا چه حد در هر کشور شکل خاص خود را دارد. اینترنت نه تنها به پژوهشگران امکان دسترسی آسانتر به پژوهش‌هایی را می‌دهد که در دیگر کشورها پیرامون موضوع مورد علاقه آنها انجام می‌شود بلکه فقدان درک بین‌المللی مشترکی از چیرستی موضوعات مختلف را به روشنی بر ملا می‌سازد.

اگر پژوهشگران در سراسر جهان روی واژگان مشترکی توافق کنند که بتوانند آن را در بحث از موضوعات مورد علاقه‌شان با دیگرانی که در آن سوی مرزهای کشور متبوعشان قرار دارند به کار گیرند از کمکی که اینترنت به «بین‌المللی شدن» راستین پژوهش‌های علوم اجتماعی خواهد کرد شکفت زده خواهیم شد.

راهنما / مشاور پژوهش

نقش راهنما یا مشاور پژوهش، فردی یا کمیته‌ای که می‌تواند به پژوهشگر توصیه کند که پژوهش خود را از کجا آغاز نماید و درباره کار او اظهار نظر کند همواره بخش مهمی از پژوهش بوده است. اینترنت بویژه در محیط‌های دانشگاهی که پُست الکترونیک در همه جای آنها وجود دارد تغییرات دیربای چندی در رابطه میان راهنمای پژوهش و پژوهشگر ایجاد می‌کند. پُست الکترونیک برقراری تماس با نقاط دور دست، ارسال و دریافت متوالی پیشنویس فصل‌های پژوهش و نظرات استاد راهنما، طرح پرسش‌های فوری و دریافت سریع پاسخ آنها و بحث درباره پیشرفت پژوهش را آسانتر ساخته است.

این سهولت برقراری تماس هم نقاط مثبت دارد و هم نکات منفی. درباره وجه مثبت آن می‌توان گفت که دیگر حضور داشتن در همان محلی که استاد راهنمای شما حاضر است اهمیت ندارد مگر اینکه دست‌اندر کار پژوهشی

روی دیگر سکه این است که اینترنت بر کیفیت تحقیقات پژوهشگرانی که از نظر جغرافیایی در حاشیه بودند و از نظر فیزیکی نیز از دیگر همکاران خود و منابع مهم اطلاعات موجود درباره موضوع تحقیق خویش جدا افتاده بودند می‌افزاید. برای نمونه، امروزه برای پژوهشگری که در بیرون از خاک ایالات متحده است انجام پژوهشی درباره فعالیت حکومت آن کشور کاری معقول است زیرا اکنون از طریق اینترنت به حجم عظیمی از اسناد منتشر شده توسط دولت ایالات متحده دسترسی دارد. پژوهشگرانی که سرگرم بررسی موضوعی هستند که در دانشکده یا دانشگاه خودشان هیچ کس دیگری علاقه‌مند به آن نیست اکنون اگر فهرست یا وب‌سایت درست را پیدا کنند خیلی راحت‌تر می‌توانند در جریان مباحثاتی باشند که در حوزه تخصصی‌شان برپاست. آنان با جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی کتب و مقالات یا دیدار از وب‌سایت‌های ناشران می‌توانند به اندازه هر کس دیگری که در دانشگاهی بزرگ و بهره‌مند از منابع بسیار حضور دارد درباره متون منتشر شده در حوزه پژوهش خود اطلاعات روزآمد داشته باشند. برای بسیاری از پژوهشگرانی که از نظر جغرافیایی در انزوا قرار گرفته‌اند این به راستی یک دگرگونی است.

بین‌المللی شدن پژوهش

پدیده دیگری که با کاهش اهمیت مکان جغرافیایی در ارتباط است بین‌المللی شدن دانش است. برای نخستین بار پژوهشگران به اطلاعات موجود درباره دیگر دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی گرداگرد جهان به سهولت و فوریت دسترسی دارند. امروزه اطلاع یافتن از دوره‌های آموزشی و فهرست‌های مطالعاتی در دیگر دانشگاه‌ها، مشاهده نحوه سازمان‌یابی دانشکده‌ها و رشته‌ها، آگاه شدن از اینکه پژوهشگرانی که هزاران کیلومتر آن سوتر حضور دارند موضوع تخصصی شما را چگونه در طبقه‌بندی دانش‌ها جای می‌دهند بسیار آسان‌تر شده است. دریافتن این

○ به جای آنکه اینترنت

را به عنوان يك منبع پژوهشی جدی قلم بگیریم باید مجموعه مهارت‌های پژوهشی جدیدی را در خود پرورش دهیم که با آنها بتوان چالش‌های مطرح شده از سوی اینترنت را بر طرف ساخت.

فرایند پژوهش

فرایند پژوهش بندرت از يك مرحله آشکار و مشخص به مرحله دیگری پیش می‌رود. این فرایند اغلب فرایندی درهم و برهم و دایره‌وار است و معمولاً شامل دوره‌هایی از نومیذی کامل در نتیجه بر خورد با بن‌بست‌های بی‌دریی، و نیز دوره‌هایی است که سرسختانه پیش می‌رویم و به نظر می‌رسد همه چیز به شکل زیبایی با هم جور می‌شود.

در اینجا برای روشن شدن مطلب از جنبه‌های مختلف فرایند پژوهش چنان سخن خواهیم گفت که گویی آنها رشته‌ای از مراحل آشکار و مشخص هستند.

پرسش پژوهش

نخستین گام در فرایند پژوهش این است که ببینیم سعی داریم چه چیزی را دریابیم و پرسش یا پرسش‌هایی را مطرح سازیم که به شکل هر چه دقیق‌تر آن موضوع را جمع‌بندی کند.

این کار مستلزم مقداری مطالعه مقدماتی و مقداری هم اندیشیدن در این باره است که کار شما با کارهای موجود در این زمینه چگونه نسبتی خواهد داشت. شما دقیقاً چه سهمی در این زمینه ایفا خواهید کرد که پیش از این انجام نشده است؟ نتیجه باید پرسش یا پرسش‌هایی باشد که به روشنی بیان شده باشند. ممکن است این پرسش زمانی که پژوهش‌تان را به پایان می‌برید به شکل بارزی تغییر کرده باشد ولی در مراحل آغازین به پرسش مشخصی نیاز دارید که پژوهش‌تان را حول آن سازمان دهید. اینترنت بالاتر از همه به کسانی یاری خواهد رساند که می‌دانند در جستجوی دانستن چه هستند و می‌توانند پرسش‌های خود را به دقت بیان کنند. بویژه اینترنت به پژوهشگرانی کمک می‌کند که می‌توانند پژوهش خودشان را در قالب چند کلیدواژه تشریح کنند. روشن است که هیچ موضوعی را نمی‌توان در چند کلیدواژه یا عبارت خلاصه کرد. هر چند این روش خامی برای جستجوی مطلب است ولی روشی است که فناوری روز، پژوهشگر را به کار برد آن وامی‌دارد.

از مایشگاهی باشید که لازم باشد دوشادوش وی کار را پیش برید. از لحاظ نظری شما می‌توانید با استاد راهنمای «ایده آل» خودتان قطع نظر از اینکه در کجا حضور دارد کار کنید یا در حین اجرای پژوهش میدانی با او قطع نظر از اینکه با هم چقدر فاصله دارید در تماس منظم باشید. برقراری تماس می‌تواند آن اندازه ارزان و فراوان صورت گیرد که استاد راهنما بدون چندان تماس شخصی با پژوهشگر می‌تواند به شکل مؤثری بر کار پژوهش نظارت داشته باشد. همچنین می‌توان گفت که این تحول فوق‌العاده نافر خنده‌ای است زیرا این گونه روابط دور ادور در کنار دیدارهای با فاصله زمانی طولانی و نامنظم بسیار ضعیف‌تر از روابط چهره به چهره است. این پرسش پیش می‌آید که آیا بدون تماس رودررو وجوه مهمی از رابطه دانشجو و استاد راهنما از دست نمی‌رود. آیا تفاهم متقابل، به هم وابستگی و پای بندی دو جانبه که در بهترین حالت بخشی از رابطه استاد و دانشجو است بدون تماس رودررو به میزان لازم وجود خواهد داشت؟

چنانچه پژوهشگری بیشتر حمایت‌ها و خوراک پژوهشی خود را از طریق پُست الکترونیک از شبکه‌ای از متخصصان فعال در رشته خود دریافت کند آیا ارتباط گرفتن از طریق پُست الکترونیک با يك استاد راهنما تماس کیفی تری برای او فراهم می‌سازد؟ به دیگر سخن، اگر رابطه استاد و دانشجو رو به ضعف گذارد آیا اصولاً حفظ آن ارزش خاصی دارد؟

چه بسا اینترنت سبب شود که تماس رودررو بسیار ارزشمندتر شود. در محیطی که تماس اتفاقی از طریق پُست الکترونیک یا متخصصی‌هایتان در سراسر جهان کاری امکان‌پذیر است آنچه سبب تمایز رابطه دانشجو و استاد راهنما از روابط برقرار شده از طریق پُست الکترونیک می‌شود کیفیت فوق‌العاده‌ای است که از طریق رودررو در «جهان واقعی» حاصل می‌شود. راهنمایی پژوهش از طریق پُست الکترونیک را می‌توان يك راهنمایی دست دوم و ضعیف دانست.

○ اینترنت بر مراحل مختلف فرایند پژوهش تأثیرات متفاوتی می‌گذارد که در برخی مراحل برجسته‌تر از مراحل دیگر است. اما این تغییرات روی هم رفته حکایت از آن دارد که اینترنت در قلب دگرگونی بنیادینی جای دارد که در شیوه انجام پژوهش‌های دانشگاهی در حال وقوع است.

مطمئن باشید که تا جایی که امکان دارد همه اطلاعات مناسب را از آن بیرون کشیده‌اید.

جستجوی متون

جستجوی متون به این معنی که ببینیم پیش از ما درباره موضوع پژوهش مان چه مطالبی منتشر شده است از ارکان کلیدی پژوهش است که با پیدایش اینترنت بیش از آنچه تصورش را می‌توان کرد دگرگون شده است. دسترسی مستقیم به فهرست کتابخانه‌های سراسر جهان، به پایگاه‌های اطلاعاتی مقالات و پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکترای جستجوی سریع و فراگیر متون را امکان‌پذیر ساخته است. همچنین پاسخگویی به این پرسش را مبرم‌تر ساخته است که جستجوی شما باید تا چه حد دامنه‌دار باشد. این مطلب بویژه در صورتی اهمیت دارد که شما روی وب باز به جستجوی متون بپردازید. در این شبکه باید روشن سازید که دنبال چه نوع مطالبی هستید. آیا روی تحقیقات سیاستگذارانه یا خلاصه گزارش‌های مجموعه‌های فکری خط می‌کشید؟ آیا نوشته‌های ارائه شده در کنفرانس‌ها، گزارش‌های سازمان‌های غیرحکومتی یا احزاب سیاسی را می‌خواهید یا نمی‌خواهید؟ اینترنت شما را وامی‌دارد تا بیشتر درباره این پرسش بیندیشید نه تنها به دلیل حجم انبوه مطالبی که قابل دسترسی است بلکه همچنین به دلیل طیف گوناگون مطالبی که امروزه به آنها دسترسی داریم.

گردآوری مشخصات منابع مورد استناد

در کتاب‌های روش پژوهش همواره به پژوهشگر هشدار داده می‌شود که نخستین باری که به کتاب یا مقاله خاصی نظر انداخته‌اید جزئیات لازم برای استناد به آن را یادداشت کند. با این کار چون دیگر لازم نیست در پایان پژوهش به دنبال مشخصات مستندات خودتان بگردید مدت زمان قابل ملاحظه‌ای را صرفه‌جویی خواهید کرد. این امر بویژه زمانی اهمیت دارد که با مطالب به دست آمده از اینترنت سروکار دارید... از همان آغاز باید جزئیات ذیل را

با توجه به اهمیت فراوانی که جستجو از روی کلید واژه‌ها در پژوهش شما دارد باید همزمان با طرح پرسش پژوهش خودتان کلید واژه‌های سودمند را نیز مشخص سازید. باید در دو سطح، فهرست‌هایی از کلید واژه‌ها ترتیب دهید. نخست، برای جستجو در فهرست کتابخانه‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی مقالات، اصطلاحاتی کلی و عمومی وجود دارد. این اصطلاحات شامل عناوین موضوعی کلی‌ای است که عنوان پژوهش شما ذیل آنها قرار می‌گیرد. شما می‌توانید این عناوین را با سرکشیدن در طبقه‌بندی موضوعی چند کتاب که در همان حوزه پژوهش شما نوشته شده است و انتخاب موضوعاتی که به نظر بیش از همه با پژوهش شما ارتباط دارد پیدا کنید. از این گذشته اصطلاحاتی هم که به طور معمول در عناوین مقالات و کتاب‌های نوشته شده در زمینه پژوهش‌تان وجود دارد و احتمال دارد نویسندگان در این زمینه از آنها به عنوان کلید واژه استفاده کنند در همین دسته جای می‌گیرند.

جدای از اینها، اصطلاحات دقیق و یگانه‌ای هم هست که می‌توانید از آنها در موتورهای جستجوگر اینترنت استفاده کنید؛ کلید واژه‌هایی که مطمئن هستید تنها اسنادی را برای شما فرا می‌خوانند که مستقیماً با موضوع پژوهش‌تان ارتباط می‌یابد. این فهرست کلید واژه‌ها و عبارات کلیدی در جریان پیشرفت پژوهش شما تشکیل و تکمیل خواهد شد. از همان آغاز پژوهش باید جدولی از کلید واژه‌ها بسازید و کلید واژه‌های مورد استفاده و منابعی را که با استفاده از آنها جستجو شده است در آن ثبت کنید. در این صورت اگر دو سال بعد به کلید واژه یا عبارتی برخوردید که اتفاقاً منابع و مطالب بسیاری را در اختیار شما نهاد می‌توانید بازگردید و آنها را با منابعی که از قبل با استفاده از دیگر کلید واژه‌ها به دست آورده‌اید مقایسه کنید. زمانی که به پایگاه اطلاعاتی یا موتور جستجوگر تازه‌ای برخوردید می‌توانید در يك نوبت با همه کلید واژه‌های مناسب در آن جستجو کنید و

○ اینترنت بر کیفیت تحقیقات پژوهشگرانی که از نظر جغرافیایی در حاشیه بودند و از نظر فیزیکی نیز از دیگر همکاران خود و منابع مهم اطلاعات موجود درباره موضوع تحقیق خویش جدا افتاده بودند می‌افزاید.

برای هر سند وب که قصد استفاده از آن را دارید یادداشت کنید: تهیه کننده، عنوان، سایت (سایتی در وب که سند را از آن به دست آورده‌اید) تاریخ (تاریخ تولید سند، زمان آخرین تکمیل یا زمانی که آن را مشاهده کرده‌اید بسته به اینکه چه اطلاعاتی در دسترس است)، عنوان بخش (درجایی که موضوعیت دارد) و نشانی جهانی منبع یا URL....

تماس

تماس گرفتن و گفت‌وگو با انسان‌های واقعی همواره جزء لاینفک پژوهش بوده است. هر پژوهشگر دست کم باید با استاد راهنمای خود تماس رسمی داشته باشد. اما فراتر از این، تماس از طریق نامه‌نگاری یا انجام مصاحبه با کارشناسان حوزه مورد پژوهش و تماس اجتماعی و علمی با کسانی که در پیرامون‌تان دارای همان علائق شما هستند نقش مهمی در هدایت شما به سوی منابع ناشناخته، منحرف نشدن شما از مسیر درست، دلگرم ساختن شما و جرقه زدن اندیشه‌ها و بینش‌ها در ذهن شما دارد. اینترنت امکانات تماس با دیگران را به شکل چشمگیری افزایش می‌دهد. اینترنت دارای این توانایی بالقوه است که با به اشتراک گذاشتن اطلاعات میان متخصصان به سرعت بر کیفیت پژوهش بیفزاید.

گردآوری داده‌ها

در حال حاضر به کمک اینترنت بسیاری از منابع دست اول، از روزنامه‌ها گرفته تا اسنادی که سازمانها منتشر می‌کنند و اسناد موجود در پایگانی‌هایی که مستقیماً در شبکه عرضه شده‌اند در دسترس شما قرار دارد. منابع دست اول مکتوب همراه با نتایج بازپرسش‌ها و مصاحبه‌ها مواد خام پژوهش‌های علوم اجتماعی هستند. می‌توان تصور کرد که در درازمدت بهبود دسترسی به اینگونه مطالب دست اول مهم‌ترین کمکی باشد که اینترنت به امر پژوهش خواهد کرد. پایگانی‌ها و دیگر مجموعه‌های تخصصی از منابع دست اول عموماً تنها در يك یا چند محل وجود دارد و تا پیش از این اگر می‌خواستید

بایگانی روزنامه‌ای خاص را مرور کنید مجموعه شماره‌های منتشر شده آن روزنامه تنها در چند محل محدود قابل دسترسی بود. برای نمونه، اگر بیرون از خاك ایالات متحده بودید و می‌خواستید در مورد روزنامه‌ای که در یکی از بخش‌های کوچک این کشور منتشر می‌شد پژوهش کنید به احتمال قوی ناچار بودید برای نگاه انداختن به این روزنامه سفری به ایالات متحده کنید. اما اکنون پژوهشگران از طریق اینترنت به بایگانی (هرچند محدود) هزاران روزنامه دسترسی دارند. بسیاری از بایگانی‌ها و مجموعه‌های تخصصی تنها به روی دانشجویان دکترای و اعضای هیئت علمی گشوده بود. انجام پژوهش بر اساس منابع دست اول برای دانشجویان دوره‌های کارشناسی دشوار بود. منابع دست اول فراوانی که روی اینترنت وجود دارد امکانات تازه‌ای را برای انجام پژوهش‌های اصیل در مقطع کارشناسی در اختیار می‌گذارد.

مسائل مربوط به گردآوری داده‌های دست اول از طریق بازپرسش‌ها، مصاحبه‌ها یا پرسشنامه‌های عرضه شده روی اینترنت و نیز مسائل مربوط به انجام پژوهش قوم‌نگارانه در کتاب‌ها و مقالات بسیاری مورد بحث قرار گرفته است. گردآورندگان اینگونه داده‌ها هم‌اکنون در حال تمهید ابزارها و مدل‌هایی در زمینه روش صحیح انجام این کار هستند. این موضوع به خودی خود چنان دامنه‌دار است که مجال طرح آن در اینجا نیست.

ارزیابی و نقل مطلب

پژوهش همواره مستلزم آن بوده است که پژوهشگر در قبال هر آنچه می‌خواند رویکردی عمداً شگاکانه داشته و مراقب باشد به ادعاهایی که دیگران مطرح ساخته‌اند بیش از حد اعتماد نکند.

این واقعیت که اینترنت امکان دستیابی به مطالبی را فراهم می‌سازد که بمراتب دامنه‌دارتر و درعین حال از نظر کیفی بسیار متفاوت‌تر از مطالب قابل دسترسی در کتابخانه‌های

○ اینترنت با فراهم ساختن زمینه کناره‌جویی دانشگاهیان از افراد پیرامون‌شان که با موضوعات دیگری درگیرند آنها را هرچه بیشتر در تخصص خودشان غرقه می‌سازد و از میزان تماس آنان با موضوعات و حوزه‌های تخصص دیگرانی که گرداگرد آنها حضور دارند می‌کاهد.

روی صفحه نمایشگر رایانه خود يك هايپرلينك آبی را كليك می كنید رایانه شما با ارسال پیامی برای يك رایانه دیگر از او می خواهد پرونده ای را كه با آن مربوط است برای شما بفرستد. اینترنت یعنی این واقعیت كه این رایانه دیگر آن درخواست را خواهد فهمید و پرونده پادشده را خواهد فرستاد. در این حد، اینترنت چیزی جز پرونده های موجود روی رایانه های دیگران كه به بقیه اجازه داده اند به آنها نگاه كنند نیست.

«شبكة ها» و خطوطی كه درخواست شمارا می برند شامل خطوط تلفن، آنتن های بشقابی ماهواره، و هزاران نوع كابل هستند. اینگونه خطوط ارتباطی مدت ها پیش از اینترنت وجود داشته است و بیشتر آنها اختصاصاً برای انتقال ترافيك اینترنت ساخته نشده اند. گوهر اینترنت چیزی سواي این خطوط است. اینترنت در نهایت چیزی جز این واقعیت ساده نیست كه میلیون ها انسان و شركت و مؤسسه در گرداگرد جهان رایانه های خود را به كمك این شبکه ارتباطی به هم متصل کرده و به دیگری غیر از خودشان نیز اجازه داده اند تا بخش هایی از رایانه های شان را مرور كنند.

درك این مطلب پاسخگویی به یکی از پرسش هایی را كه بیش از همه درباره اینترنت مطرح می شود آسان می سازد: «چرا درباره موضوع دلخواه من چیزی در اینترنت وجود ندارد؟» وجود ندارد زیرا کسی تصمیم نگرفته است كه چیزی در آن باره در اینترنت وارد كند. هر زمان کسی خواه از اتاق خوابی در آفریقای جنوبی یا از اتاق رایانه دانشگاهی در ژاپن مطلبی درباره موضوع دلخواه شما را در اینترنت قرار دهد در آن واحد در دسترس همه جهان قرار خواهد گرفت هرچند ممكن است شما مدت زمانی را صرف یافتن آن كنید. این فرد برای قرار دادن این اطلاعات «در اینترنت» تنها يك پرونده را به آن بخش از رایانه خود (رایانه دیگری) منتقل می سازد كه به روی غیر از خودش گشوده است.

تعداد بسیار کمی از سازمان ها یا نهادها همه

دانشگاههاست این شكاك بودن را بیش از هر زمان دیگری در گذشته حائز اهمیت می سازد. وقتی با اسناد به دست آمده از اینترنت باز سروكار داریم باید مهارت های لازم برای ارزیابی اسناد از حیث صحت و سندیت را در خود صدچندان تقویت كنیم. به همین سان، در محیطی چون اینترنت كه اگر يك وب مستر پرونده ای را حذف كند اسناد ناپدید خواهند شد روش سنتی دانشگاهی ارجاع به منابع و اطمینان یافتن از اینکه همه منابع شما را در صورت لزوم بار دیگر می توان در محل ارجاع شده یافت اهمیت بمراتب بیشتری می یابد. از روزگاری كه از هر سند تنها يك نسخه دستنویس وجود داشت تا امروز هرگز ناپدید شدن سندی از صفحه زمین چنین راحت نبوده است.

انتشار

مرحله پایانی فرایند پژوهش در بهترین حالت، انتشار پژوهش و یافته های آن است. اینترنت امکان آن را فراهم ساخته است كه اسناد بسیار تخصصی را كه انتشارشان هرگز برای هیچ ناشری مقرون به صرفه نیست در سطح گسترده منتشر سازیم. اینترنت امکاناتی در اختیار پژوهشگران قرار می دهد تا كار خویش را در سطحی چنان گسترده كه هرگز پیش از این میسر نبوده است منتشر سازند.

اینترنت بر مراحل مختلف فرایند پژوهش تأثیرات متفاوتی می گذارد. این تأثیر در برخی مراحل برجسته تر از دیگر مراحل است ولی این تغییرات روی هم رفته حكایت از آن دارد كه اینترنت در قلب دگرگونی بنیادینی جای دارد كه در شیوه انجام پژوهش های دانشگاهی در حال وقوع است.

شناخت اینترنت

اینترنت يك واقعیت است

اینترنت يك نظام سازمان یافته یا يك بایگانی نیست، اینترنت اساساً شبکه یا حتی شبکه ای از شبکه ها نیست. اینترنت يك واقعیت است؛ این واقعیت كه میلیون ها رایانه در گرداگرد جهان می توانند با يكدیگر ارتباط برقرار كنند. وقتی

○ اینترنت نه تنها به پژوهشگران امکان دسترسی آسانتر به پژوهشهایی را می دهد كه در دیگر نقاط پیرامون موضوع مورد علاقه آنها انجام می شود بلکه فقدان درك بین المللی مشتركی از چیستی موضوعات مختلف را بروشنی بر ملا می سازد.

می بینید. در هر قطعه از متن آبی رنگ يك نشانی اینترنت «پنهان» است که می تواند شما را به سند دیگری در رایانه‌ای که به آن متصل شده‌اید یا به سند دیگری در آن سوی جهان راهنمایی کند. بدین ترتیب برای نخستین بار افراد توانستند اطلاعاتی روی اینترنت قرار دهند که اسناد بسیار پر شاخ و برگ را می‌ساخت. افراد می‌توانند در بیکرهٔ يك سند پیوندهایی با دیگر اسناد را جای دهند. همچنین می‌توانند با جای دادن تصاویر گرافیکی، صدا و حتی تصاویر ویدیویی، اسناد چند رسانه‌ای کاملی بسازند.

به یاد داشتن این نکته مهم است که شبکهٔ جهان گستر تنها چارچوب سهل و ساده‌ای برای سازمان دادن پرونده‌ها، اعم از اسناد یا تصاویر است. «وب» را نباید با اطلاعاتی که مردم در رایانه‌های خود عرضه می‌کنند اشتباه گرفت. هر کس اطلاعات خودش را عرضه می‌کند، «پروتکل» وب تنها بدین معنی است که همهٔ رایانه‌ها زبان یکدیگر را می‌فهمند و اسناد برگرفته از دیگر رایانه‌ها را به شکل استاندارد نمایش می‌دهند. به همین سان، مرورگرهای وب مانند نت‌اسکیپ یا کاوشگر اینترنت را نباید با خود وب اشتباه گرفت. این مرورگرها تنها شیوه‌هایی برای نگاه کردن به اسناد وب هستند. اینترنت نیز در درجهٔ نخست چیزی جز این واقعیت ساده نیست که رایانه‌ای که شما پشت آن نشسته‌اید به میلیون‌ها رایانه در گرداگرد جهان متصل است و روی بسیاری از آنها افرادی اطلاعات خود را عرضه کرده‌اند. نت‌اسکیپ یا کاوشگر اینترنت تنها راه ساده‌ای برای گشت‌زنی در میان این اطلاعات در اختیار ما می‌گذارد.

پایگاه‌های اطلاعاتی مستقیم

در سال‌های پیش از پیدایش شبکهٔ جهان گستر، در برخی ابتکارات از فراهم شدن امکان اتصال رایانه‌های دور از هم بهره‌برداری شد. سرویس‌های مستقیم که پیش از وب پدید آمدند شامل پایگاه‌های اطلاعات دربارهٔ مقالات

اطلاعات خودشان را بطور مستقیم در دسترس کاربران اینترنت قرار می‌دهند و اغلب تنها مطالبی را در اینترنت عرضه می‌کنند که می‌خواهند آنها را برجسته سازند؛ مطالبی که آن سازمان یا نهاد را به بهترین نحو جلوه می‌دهد. پژوهشگر باید به خاطر داشته باشد که انگیزه‌های قرار دادن اطلاعات در اینترنت اغلب به هیچ وجه انگیزه‌های الایی نیست. تعداد بسیار اندکی از افراد هر آنچه را که به شکل چاپ شده در دسترس دارند در اینترنت عرضه می‌کنند.

اینترنت تنها از سال ۱۹۹۴ خیز برداشته است

اینترنت از دههٔ ۱۹۶۰ وجود داشت. به دیگر سخن، رایانه‌ها از همان زمان قادر بودند از راه‌های بسیار دور با هم ارتباط برقرار کنند... اما تنها در سال ۱۹۹۳ و ۱۹۹۴ بود که با عرضهٔ گستردهٔ مرورگرهای آسانی چون موزایک و نت‌اسکیپ و آسان شدن ارتباط رایانه‌ها دو اتفاق مهم رخ داد:

۱. تعداد بیشتری از مردم معمولی بویژه دانشجویان دانشگاه‌ها که اینترنت به طور رایگان در دسترس‌شان بود شروع به استفاده از اینترنت کردند.

۲. وقتی دیده شد که مردم به استفاده از اینترنت روی آورده‌اند همه، از دانشگاه‌ها گرفته تا دولت‌ها و شرکت‌ها، رایانه‌های خود را به اینترنت متصل ساختند و روی آنها اطلاعاتی را برای مشاهدهٔ مردم قرار دادند.

و بدین ترتیب دوران فعلی افزایش سریع استفاده از اینترنت آغاز شد.

شبکهٔ جهان گستر

شبکهٔ جهان گستر در سال ۱۹۹۳ پدید آمد. این شبکه بر پروتکل انتقال hypertext پایه گرفته است که از آن با عبارت http یاد می‌شود. نوآوری اصلی شبکهٔ جهان گستر همین "hyertext" بود. همان متن آبی رنگ زیر خط داری است که هنگام استفاده از نت‌اسکیپ یا کاوشگر اینترنت روی اسناد وب

○ در محیطی که تماس آتفاقی از طریق پست الکترونیک با هم تخصصی‌هایتان در سراسر جهان امکان پذیر است آنچه سبب تمایز رابطهٔ دانشجویان استاد راهنما می‌شود کیفیت فوق‌العاده‌ای است که به صورت رودررو در «جهان واقعی» حاصل می‌شود.

نسخه چاپی آن ارزان تر و آسان تر تمام می شود. اگر متن کامل مقالات دانشگاهی در اینترنت موجود باشد معمولاً تنها با پرداخت حق اشتراک می توان به آنها دست یافت. اکثریت وسیعی از آثار دانشگاهی چاپ شده به رایگان در اینترنت عرضه نمی شود. جستجو در اینترنت به دنبال انواع مطالبی که در آن وجود ندارد بی مورد است. در این بخش انواع اصلی مطالبی که از طریق اینترنت به خوبی می توان تهیه کرد تشریح می کنیم.

تازه ها

هر رویدادی که پس از حدود سال ۱۹۹۳ - یعنی زمانی که وب عملاً خیز برداشت - رخ داده و توجه عموم را جلب کرده باشد در شبکه وب به خوبی تحت پوشش انواع منابع در آمده است. شما می توانید در اینترنت گروه های خبری و بایگانی بحث های صورت گرفته از طریق یست الکترونیک، داستان های موجود در بایگانی روزنامه ها، سایت های شخصی و بیابانه های گروه های علاقه مند را بیابید. برعکس، اگر چیزی پیش از این سال رخ داده باشد تنها بخشی از اطلاعات مربوط به آن را در اینترنت خواهید یافت. کم عمق بودن اینترنت از لحاظ تاریخی ویژگی بی است که در پایگاه های اطلاعاتی پولی برپا شده از مقالات دانشگاهی و روزنامه ها هم می توان مشاهده کرد. بایگانی روزنامه ها در اینترنت به ندرت تا پیش از دهه ۱۹۸۰ عقب می رود. پایگاه های اطلاعاتی مقالات نیز به ندرت تا پیش از دهه ۱۹۷۰ را پوشش می دهد و در مورد بسیاری از مجلات پیش از چند سال عقب نمی رود. از دید بسیاری از عرضه کنندگان اطلاعات در اینترنت تنها زمانی که اهمیت دارد «اکنون» است.

کهنه ها

شبکه اینترنت گذشته از دربرگرفتن اطلاعات جاری، منبع سودمندی از مطالب منتشر شده ای است که بیش از حدود هفتاد سال از عمرشان می گذرد. این از آن روست که مطالب منتشر شده چندین دهه پس از نخستین

دانشگاهی بودند که از طریق شبکه تل نت قابل دسترسی بودند و پژوهشگران دانشگاهی از آنها استفاده می کردند. از این گذشته پایگاه های اطلاعات تجاری بزرگی مرکب از مقالات روزنامه ها و مجلات هم برای استفاده از پژوهشگران اقتصادی و تجاری وجود داشت. سرویس های تجاری چنان پیچیده و گران بود که استفاده از آنها عملاً به پژوهشگران حرفه ای که از راه پژوهش های تجاری امرار معاش می کردند محدود می شد. حتی برخی از شرکت های متوالی این پایگاه های اطلاعاتی از شما می خواستند تا یک پایانه رایانه ای تخصصی که تنها برای پیوند دادن شما به پایگاه های اطلاعاتی آنها قابل استفاده بود خریداری کنید. مراجعه به پایگاه های اطلاعاتی مرکب از مقالات دانشگاهی هم چندان آسان نبود و تنها در صورتی می توانستید به آنها دست بیاید که دانشگاه محل تحصیل شما مشترک آنها باشد.

در چند سال گذشته این نوع سرویس های مستقیم به سمت قرار گرفتن روی اینترنت رفته اند و به کاربران اجازه داده اند تا از طریق صفحات ساده وب در پایگاه های یاد شده به جستجو بپردازند. این پایگاه های اطلاعاتی بزرگ و نیرومند که بسیاری شان از کاربران حق اشتراک مطالبه می کنند اکنون عملاً جزو اینترنت شده اند. از این گذشته پایگاه های تازه ای از مقالات برپا شده است که همان کار پایگاه های اطلاعاتی مستقیم را می کند ولی کلاً بر اینترنت متکی هستند. از دید کاربران بین این سرویس ها هیچ تفاوت مشهودی وجود ندارد و ما نیز هر جا در این کتاب از اینترنت یاد می کنیم پایگاه های مستقیمی را هم که از اواخر دهه ۱۹۹۰ جزو شبکه شده اند منظور نظر داریم.

اینترنت به چه کار می آید؟

اینترنت برای [جستجو به دنبال] انواع بسیاری از اطلاعات نه تنها بی فایده بلکه بدتر از آن است. به ندرت متن کامل کتاب ها را در آن می یابیم و حتی اگر هم باشد دست پیدا کردن به

○ در اینترنت اگر يك وب مسّتر پرونده ای را حذف كند اسناد آن ناپدید خواهد شد. از روزگاری كه از هر سند تنها يك نسخه دستنویس وجود داشت تا امروز، هرگز ناپدید شدن سندی از صفحه زمین چنین آسان نبوده است.

ندارند و معمولاً همگان می‌توانند به رایگان به آنها دسترسی پیدا کنند.

رویدادهای دور دست

پیش از این، مثلاً متخصص مسائل سیاسی آلمان که در ایالات متحده حضور داشت به دشواری می‌توانست بطور مستمر در جریان جزئیات رویدادهای روزمره آلمان باشد. اما اکنون که روزنامه‌های محلی و ملی، دولت‌ها و فعالان سیاسی در گرداگرد جهان اطلاعات خود را روی شبکه عرضه می‌کنند این کار به مراتب آسان‌تر شده است. اکنون بویژه با دسترسی مستقیم به پایگانی شبکه‌های خبری کابلی خبری و پایگاه‌هایی که گروه‌های فعال در زمینه‌های خاص در شبکه دارند امکان دنبال کردن رویدادهای کشوری دور دست با جزئیاتی به مراتب بیشتر از آنچه در گذشته از طریق روزنامه‌ها یا تلویزیون ممکن بود فراهم شده است. شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد بسیاری از گروه‌های مهاجران در ایالات متحده و دیگر کشورها با استفاده از همین امکان، از نزدیک در جریان رویدادهای وطن خویش هستند. گروه‌های مهاجران خواه بوسنیایی‌ها، کروات‌ها، صربها یا آلبانیایی‌ها، تأمیل‌های سریلانکا یا سینهالی‌ها، ترک‌ها یا کردها که گرداگرد جهان پراکنده شده‌اند اکنون می‌توانند به ترتیبی که تا پیش از این امکان‌پذیر نبود در جریان رویدادهای میهن خویش قرار گیرند. پیامدهای سیاسی این امر آرام آرام آشکار می‌شود ولی نتایج پژوهشی آن روشن است. اکنون پژوهش درباره رویدادهای جاری کشوری که فرسنگ‌ها با محل استقرار پژوهشگر فاصله دارد به مراتب عملی‌تر است.

تولیدات فعالان

در طول قرن‌ها، نوع ویژه‌ای از سازمان و گونه خاصی از افراد که فعال خوانده می‌شوند اسنادی را به وجود آورده‌اند که هرگز حتی تلاشی برای سود بردن از آنها نداشته‌اند و به عنوان بخشی از تکاپو برای مجاب ساختن مردم در مورد درستی رسالت‌شان آنها را به رایگان

نویت انتشار از شمول قانون حق نشر خارج می‌شود. مقررات ناظر بر این مسئله از کشوری به کشور دیگر فرق می‌کند ولی نتیجه کلی آن این است که هر کسی بخواهد می‌تواند پیشتر اسناد و کتاب‌هایی را که سال انتشارشان به دهه ۱۹۲۰ و پیش از آن بازمی‌گردد در اینترنت قرار دهد. برای عملی ساختن این مسئله طرح‌های مختلفی به اجرا گذاشته شده است که نمونه اصیل آن طرح گوتیرگ (promo. net / pg) است. در این طرح متن کامل کتاب‌های بیرون از شمول قانون حق نشر در شبکه قرار داده می‌شود. سودمند بودن این ویژگی برای شما بستگی به آن دارد که آیا دیگران وقت خود را صرف قرار دادن آثاری که در حوزه خاص علاقه‌مندی شماست کرده‌اند یا نه. وانگهی، قرار دادن کتاب‌های عمومی در شبکه، کتاب‌هایی مانند آثار شکسپیر که می‌توان در بیشتر کتابخانه‌ها و کتابفروشی‌ها یافت کاری است که شاید بتوان در ارزشمندی آن تردید کرد.

آثار دانشگاهی (با محدودیت‌هایی)

دانشگاه‌ها در خط مقدم توسعه اینترنت و از جمله نخستین سازمان‌های بزرگی بودند که اطلاعات مربوط به خود را در شبکه عرضه کردند. اگر مایلید از دوره‌های درسی دانشگاه خاصی، دانشکده‌هایش، کارکنان و انتشاراتش باخبر شوید در این صورت احتمالاً اینترنت منبع اصلی بیشتر این اطلاعات است. همچنین اینترنت منبع اصلی اطلاعات درباره کتاب‌ها و مقالات دانشگاهی است. با همه اینها پایگاه‌های اطلاعاتی مقالات مجلات به هیچ‌وجه جامع و مانع نیستند و شمار زیادی از مجلات کوچکتر را در بر نمی‌گیرند. هر چند این پایگاه‌ها به طوری باورنکردنی سودمند ولی سرویس‌های بزرگی که (در ازای حق اشتراک) به شما اجازه می‌دهند متن کامل مقالات جاری را روی حافظه رایانه خود پیاده کنید تنها بخشی از مجلات، آن هم تنها شماره‌های نسبتاً جدیدتر را در بر می‌گیرند. همچنین اینترنت انگیزه تولید مجلات الکترونیکی بسیاری شده است که نسخه چاپی

○ اکنون بسیاری از اسناد به یمن وجود اینترنت برای افراد بیرون از خاک کشور تولیدکننده آن اسناد دستیاب‌تر از گذشته است ولی از آن سو، بسیاری از افراد داخل کشور که از دسترسی آسان به شبکه یا مهارت‌های جستجو در شبکه بی‌بهره‌اند عملاً دسترسی کمتری به این اسناد دارند.

عرضه کرده یا با بهای اندک به فروش رسانده‌اند؛ اسنادی همچون جزوه‌های سیاسی، رساله‌های مذهبی و بیانیه‌های آرمانخواهانه. از دید بسیاری از دانشمندان علوم اجتماعی مثلاً آنها که به بررسی جنبش‌های اجتماعی یا احزاب سیاسی می‌پردازند اینگونه اسناد منابع پژوهشی ارزشمندی هستند. اینترنت در اختیار فعالانی که در سودای کسب سود از نوشته‌های خود نیستند فرصتی قرار داده است تا پیام خود را در سطح وسیعتری پراکنده سازند. در نتیجه اکنون پژوهشگران به انواعی از مطالب دست یافته‌اند که تا چند سال پیش تنها می‌توانستند رؤیای دست یافتن به آنها را در سر بیورراندند.

سازمان‌های غیر انتفاعی

بخش دیگری که ارتباط تنگاتنگی با مقوله «فعالان» دارد بخش غیر انتفاعی است که شامل بنگاه‌های نیکوکاری و سازمان‌های غیردولتی می‌شود. این سازمان‌ها نیز مانند فعالان بی‌آنکه لزوماً در سودای کسب سود باشند می‌خواهند پیام‌شان را به دیگران برسانند. برخی از این سازمان‌ها مانند سازمان‌های صلیب سرخ و هلال احمر (www.ifrc.org) و عفو بین‌الملل (www.amnesty.org) حجم بزرگی از مطالب خود را روی وب عرضه می‌دارند.

دولت و نهادهای رسمی

دولت‌ها و نهادهای رسمی همواره حجم عظیمی از مطالب را منتشر ساخته‌اند که اغلب تنها از آن‌رو که از نظر قانونی موظف به چاپ آنها بوده‌اند منتشر شده است. بسیاری از این انتشارات تنها مورد علاقه و توجه مخاطبان تخصصی اندکی است و نگهداری آنها در بیرون از کشور محل انتشارشان بسیار دشوار بوده است. بسیاری از دولت‌ها بویژه دولت ایالات متحده چنان پرشور مطالب تولیدی خود را بطور مستقیم در شبکه عرضه داشته‌اند که برخی نگرانند مبادا کم‌کم از چاپ برخی از انتشارات دولتی دست بشویند (Stoll, 1995a:34). در عوض، این مطالب تنها از طریق اینترنت قابل دسترسی هستند. این حقیقت تنها

تأکیدی است بر اهمیت چشمگیری که اینترنت به‌عنوان گنجینه‌چنین مطالبی پیدا کرده است. به دلایل بسیار عملی از جمله صرفه‌جویی در هزینه‌های چاپ و توزیع، اکنون بسیاری از اسناد دولتی در مقایسه با گذشته به مراتب برای کسانی که بیرون از خاک کشور تولید کننده آن اسناد قرار دارند دستیاب‌تر است. روی دیگر این سکه آن است که بسیاری از کسانی که در داخل کشور از دسترسی آسان به شبکه یا مهارت‌های جستجو در شبکه بی‌بهره‌اند عملاً دسترسی کمتری به این اسناد دارند.

گروه‌های حاشیه‌ای

یکی از انقلاب‌هایی که اینترنت پدید آورده این است که گروه‌های حاشیه‌ای جامعه که فاقد منابع لازم برای چاپ انتشارات خود یا شبکه توزیع لازم برای توزیع آنها بودند. چه این گروه‌ها هواداران زبان‌های کمتر رایج باشند یا فرقه‌های مذهبی کوچک، دارو دسته‌های سیاسی اقلیت یا موضوعات تخصصی که مخاطبان چندانی ندارند. اکنون می‌توانند مطالب خود را در دسترس جهانیان قرار دهند. برای پژوهشگرانی که علاقمند مطالعه یک گروه حاشیه‌ای هستند اینترنت نوعی از مطالب را در دسترس قرار می‌دهد که در گذشته معمولاً گشتن و پیدا کردن و حفظ و نگهداری آنها فوق‌العاده دشوار بود. همچنین به اعضای این گروه‌ها این توانایی را می‌بخشد تا هویت گروه خویش را از طریق تماس منظم تقویت کنند و لو آنکه اعضای گروه در سراسر جهان پراکنده باشند.

بنگاه‌های خبری و تجاری

بخش بزرگی از روزنامه‌های جهان، ایستگاه‌های تلویزیونی و مجلات مطالب خود را به‌طور مستقیم در شبکه عرضه می‌کنند. پیش از این دسترسی به این همه اخبار روزآمد از منابعی چنین متعدد هرگز امکان‌پذیر نبوده است. بنگاه‌های تجاری هم از کوچک و بزرگ، اینترنت را به چشم وسیله‌ای تبلیغاتی و مجرای برای توزیع اطلاعات مربوط به خود که مایلند دیگران

○ از دید بسیاری از عرضه‌کنندگان اطلاعات در اینترنت، تنها زمانی که اهمیت دارد «اکنون» است ولی از این گذشته شبکه یادشده منبع سودمندی از مطالب منتشر نشده‌ای است که بیش از حدود هفتاد سال از عمرشان می‌گذرد.

گرفته تا «بایگانی داده‌ها» مستقر در دانشگاه اسکس انگلستان (www.essex.ac.uk) به مراتب برای مردم عادی دستیاب‌ترند.

تك افتادگان، فریب خوردگان، و سواسی‌ها
ظاهر افرادی که در این سه دسته جای
می‌گیرند بیش از اندازه در شبکه جلوه دارند.

هر کس که چندین پایگاه شخصی در شبکه را مرور کرده باشد به این واقعیت پی برده است. اگر اینها بخشی از علائق پژوهشی شما را تشکیل می‌دهند اینترنت گنجینه‌ای از مطالب مربوط به آنها را در خود دارد. این جنبه از اینترنت می‌تواند مورد علاقه خاص روانشناسان، انسان‌شناسان، قوم‌نگاران و جامعه‌شناسان با مرام‌های مختلف باشد.

منابع

Agre, philip (1996a) "Some Thought about Political activity on the Internet", Red Rock Eater News, <rrc@weber.ucsd.edu>, 11 August.

Agre, Philip (2000b) "Infrastructure and Institutional Charge in the Networked University", Information, Communication, and Society 3, (4): 495-507. draft version at <<http://dliis.gseis.ucla.edu/people/pagri/cenic.html>>.

Stoll, Clifford (1995a). **Silicon Snake Oil: Second Thoughts on the Information Highway**. New York / London: Anchor Books, Doubleday.

نیز از آنها آگاه شوند می‌نگرند. اگر پژوهش شما متضمن کار درباره شرکت‌ها و بنگاه‌های خصوصی باشد اینترنت اطلاعات مربوط به آنها را دسترس‌تر از هر زمانی در اختیار شما می‌گذارد.

بایگانی‌ها

بایگانی‌ها همواره از جمله دست‌نیافتنی‌ترین منابع پژوهش بوده‌اند که به دشواری می‌شد فهمید در آنها چیست. برای دیدن مطالب موجود در هر بایگانی باید در محل بایگانی حضور می‌یافتید. اکنون برخی از بایگانی‌ها بخشی از مجموعه‌های گردآورده خود را به طور مستقیم در شبکه عرضه می‌دارند و تعداد بسیار بیشتری نیز به شما اجازه می‌دهند با مراجعه مستقیم از طریق شبکه به جستجو در فهرست مطالب موجود در بایگانی بپردازید.

آمار

آمار و ارقام نوعی از داده‌های پژوهشی علوم اجتماعی است که همواره به رایانه دادن آنها کاری معقول بوده است. اکنون چند سالی است که بایگانی‌های داده‌های آماری، مجموعه‌های آماری رایانمند، از جمله بسیاری از آنها که با جهان اجتماعی سروکار دارند بطور مستقیم از طریق شبکه قابل دسترسی هستند. با توسعه اینترنت چنین مجموعه‌هایی از داده‌ها، از سرشماری ایالات متحده (www.census.gov)

○ اینترنت امکانات
تماس با دیگران را به شکل
چشمگیری افزایش
می‌دهد و لذا دارای این
توانایی بالقوه است که با به
اشتراک گذاشتن اطلاعات
میان متخصصان به سرعت
بر کیفیت پژوهش بیفزاید.

رتال جامع علوم انسانی